

7/13987

T.C.
BAŞBAKANLIK
Dış Ticaret Müsteşarlığı

Sayı : B.02.1.DTM.0.09.00.00 - 333

12.06.06 22175

Konu : Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 15/05/2006 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-20826 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları eki Balıkesir Milletvekili Sn. Turhan ÇÖMEZ tarafından verilen 7/13987 sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevap ekte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Kürşad TÜZMEN
Devlet Bakanı

Ekler:

1-3 sayfa (Eki:2 sayfa liste)

Bahkesir Milletvekili Sn. Turhan ÇÖMEZ tarafından verilen 7/13987 sayılı soru önergesi:

1- Gümrük Birliği Anlaşması'nın öncesindeki 10 yıla ait toplam ihracat ve ithalat rakamları ekte sunulmaktadır (Ek-1).

2- Gümrük Birliği Anlaşması'ndan sonraki 10 yıla ait toplam ihracat ve ithalat rakamları ekte sunulmaktadır (Ek-2).

3- Genel Dış Ticaret rakamlarımız incelendiğinde, dış ticaret açığımızın yıllar itibariyle değişkenlik gösterdiği ve dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Dış ticaret açığımızdaki artışın Gümrük Birliği'nin etkilerinden çok, izlenen makroekonomik politikalar, döviz kuru, dış faktörler gibi unsurlarla da ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Nitekim Gümrük Birliği'nin sonucunda, yerli sanayimiz Avrupa Birliği'nden kaynaklanan rekabet nedeniyle kalite alt yapısını geliştirmiştir. Son yıllarda ihracatımızda kaydedilen yüksek oranlı artış hızının üretim kapasitemizin gelişmesiyle büyük oranda ilintili olduğu düşünülmektedir.

1/95 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları ortaya konulmuş olan Türkiye-AB Gümrük Birliği, ülkemiz ile AB arasında son derece gelişmiş bir ekonomik ve ticari entegrasyona işaret etmektedir. Türkiye ve AB'nin Gümrük Birliği kapsamında işbirliği yapmakta mutabık kaldıkları hususlar ekonomik hayatın çok geniş bir bölümüne yayılmıştır. Bu çerçevede ülkemizin dış ticaret rejimi tamamen gözden geçirilmiş ve gerek prensip gerekse uygulamalar itibariyle AB ile paralel bir yapı tesis edilmiştir. Bu dönüşüm reel dış ticaret hareketleri üzerinde de etkisini göstermiştir. Şöyle ki; Türkiye Gümrük Birliği ile bir taraftan AB pazarına üçüncü ülkelere nazaran daha avantajlı giriş imkanı sağlarken diğer taraftan kendi pazarını AB ve diğer üçüncü ülkelerin rekabetine açmıştır.

Genellikle, dış ticaret açığı ile Gümrük Birliği arasında paralellik kurulmakta ise de; Gümrük Birliği sürecinde Türkiye'nin OECD ortalaması bir büyüme performansına sahip olduğu ve bu çerçevede AB'den ve üçüncü ülkelere ucuz yatırım ile ara malı ithalatının hızlandığı görülmektedir.

Gümrük Birliği'ni takip eden on yıllık dönemde (1996-2005) ülkemiz 227,4 milyar dolar ticaret açığı vermiştir. Söz konusu açığın 89,8 milyar doları AB ülkeleri, 137,6 milyar doları ise üçüncü ülkelere karşı verilmiştir. AB ülkelerindeki toplam ticaret hacmimizdeki payının yaklaşık %50 olduğu göz önüne alındığında AB ülkelerine yapılan ihracatın ithalatı karşılama oranının üçüncü ülkelere yapılan ihracatın ithalatı karşılama oranından yüksek olduğu görülmektedir.

AB'den ithalatımızda yatırım mallarının payı değişmezken, ara mallarının payı gerilemiştir. Gümrük birliği sonrası üçüncü ülkelere yapılan ara malı ithalatının AB'den yapılan ara malları ithalatından daha hızlı arttığı gözlenmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında üçüncü ülkelere karşı uygulanan koruma oranlarının düşmesi ve üretici ihracatçılarımızı desteklemek için uygulanan dahilde işleme rejimi kapsamında gümrük vergisi muafiyeti sağlanmasının etkisi olmuştur.

Gümrük Birliği sonrasında ithalatımızın ihracatımızdan daha hızlı arttığı gözlenmekle birlikte, ithalatımızdaki artışın iç ve dış makro ekonomik gelişmelere bağlı bir seyir izlediği, özellikle ekonominin daraldığı dönemlerde ithalatımızda buna paralel düşüşlerin yaşandığı, ekonomik büyümenin canlandığı dönemlerde ise ithalatımızda paralel gelişmelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin ithalatının üretim ve ihracata dönük ara ve yatırım mallarından oluşmasının bir sonucudur.

Esasen, Gümrük Birliği, Türkiye'nin bir ticaret ortağı olarak artan rolünün güçlendirilmesine katkıda bulunan önemli bir unsur olmuştur. Türk dış ticaretindeki serbestleşme sürecine yeni bir ivme

kazandıran Gümrük Birliği, Türkiye'nin dünyanın önemli bir kısmına karşı ticari anlamda açılma sürecini hızlandırmıştır.

4- Yatırım ortamının iyileştirilmesi, sanayimizin ihtiyaçları, mevcut denetim sisteminin bilinen yetersizlikleri ile AB mevzuatına uyum çalışmaları, DTÖ ve Gümrük Birliği'nden doğan taahhütlerimiz de dikkate alınarak, ithalat denetim sisteminde çağdaş ve ülkemiz sanayiinin yatırım ve üretim kabiliyetini artıracak bazı değişikliklerin yapılması kaçınılmaz olmuştur.

Bu kapsamda, ithalatta zorunlu standart denetimine tabi ürünlerle ilgili Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği'nde, AB ithalat denetim sisteminin uyumlaştırılmasının pratik manada ilk ayağını oluşturmak üzere zorunlu standart denetimine tabi ürün sayısı kapsamlı bir şekilde azaltılmıştır. Bu değişikliğin gerekçelerinden başlıcaları aşağıda sunulmaktadır.

- Denetimlerin sadece ithalat aşamasında yapılması güvensiz ve kalitesiz ürünlerin piyasaya girişini engellemede yetersiz kalmaktadır. İthalat denetimlerinin, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ağırlıklı olarak piyasada yapılması, sadece problemlili ve riskli ürünlerin sınırda kontrole tabi tutulması gerekmektedir.

- Ülkemizde uygulanan zorunlu standartlar Gümrük Birliği'ne aykırılık teşkil etmekte ve Gümrük Birliği'nden doğan AB nezdindeki haklarımızın kullanımını geciktirmektedir.

- Piyasaya güvenli ürünlerin arzı için ürün güvenliği kurallarını düzenleyen AB direktifleri gibi teknik mevzuatın uygulanması gerekmektedir. Genellikle şekil, boy gibi performans özelliklerini düzenlemekte olan standartlar ise ihtiyari olup, asgari güvenlik koşullarının sağlanması için yeterli değildir.

- Zorunlu standart uygulaması, başta AB nezdinde Onaylanmış Kuruluşlarımızın atanması ve TSE'nin AB standardizasyon kuruluşları olan CEN ve CENELEC'e üyeliğinin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Nitekim TSE, 2006 yılı başında ilgili kamu kuruluşlarına gönderdiği bir yazıda CEN ve CENELEC üyeliğinde nihai aşamanın geçilebilmesi için zorunlu standart uygulamasına son verilmesini talep etmiştir.

- AB mevzuatına uyum sağlanan alanlarda zorunlu standart uygulamaları Dünya Ticaret Örgütü ve iç hukuk kurallarına da aykırılık teşkil etmektedir.

Bu çerçevede, TSE denetimine tabi ürünlerle ilgili 2006/1 sayılı DTS Tebliği kapsamındaki ithalatta zorunlu standart denetimine tabi ürünler listesi %60 oranında azaltılmıştır. Listedenden çıkarılan ürünlerin çoğu için bir AB mevzuatı mevcut olup Yönetmelik olarak iç hukukumuzda kazandırılmış durumdadır.

Bununla birlikte, AB mevzuatı ile uyumlaştırılmış iç mevzuatı bulunan ürünlerin tamamında ithalat denetimleri kaldırılmamakta, bunun yerine, riskli ürünlere yönelik olarak işlemlerin daha hızlı, etkin ve şeffaf bir şekilde yapılması için çağdaş bir sistem oluşturulmaktadır. Böylece kamu kaynakları, riskli ve kritik malların denetimine tahsis edilecektir. Bu amaçla, denetimleri kayıt altına alarak ürünleri iç piyasada da izleme imkanı sağlayan on-line bir veri tabanı uygulamaya konulmuş, sektörler itibarıyla yeni sisteme geçiş takvimi belirlenmiştir. Bu kapsamda, kozmetik, deterjanlar, kişisel koruyucu donanımlar, oyuncaklar gibi ürünlere ilişkin AB mevzuatının ulusal mevzuat olarak yayımlanmasının ardından, bu alanlara karşılık gelen zorunlu standartlar yerine AB direktiflerinin gerektirdiği yeni denetim sistemleri uygulanmaya başlanmıştır.

Diğer taraftan, ISO, TSE Belgesi gibi kalite işaret veya belgeleri, ürünlerin kaliteli olduklarının birer göstergesi olarak firmalar tarafından tercih edilebilmektedir. Bu nedenle, örneğin Avrupa Birliği'nde standartlar ihtiyari, bunların yerine tüketicilere üst düzeyde koruma sağlayan CE işareti gibi hususları gerektiren AB ürün mevzuatları zorunlu olarak uygulanmaktadır. İlgili kamu kuruluşlarımız da ürün mevzuatlarını birkaç istisna dışında ulusal mevzuat olarak yürürlüğe

koyarak piyasaya arz edilecek yerli ve ithal ürünlerinde CE işareti ülkemizde zorunlu hale getirilmiştir. Nitekim, zorunlu standartların yerli üreticileri koruma amacıyla bir dış ticaret politika aracı olarak kullanılmaması hususu ülkemizin de taraf olduğu DTÖ-Ticarette Teknik Engellerin Önlenmesi Anlaşmasının hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği'nin "malların serbest dolaşımı" prensibine uygun olarak düzenlenmemiş alanda yer alan Türk ürünlerinin zorunlu standart gibi herhangi bir denetim engeliyle karşılaşmaksızın AB pazarına girmesi öngörülmekte olup bu husus Avrupa Komisyonu'nun Kararı ile teyit edilmiştir. Bu nedenle, AB ve diğer üçüncü ülkelere yönelik zorunlu standart uygulamasına devam edilmesi Türk ihracatçılarına benzer denetimlerin uygulanması ve dolayısıyla ihracatın önüne engel çıkarılması tehdidini beraberinde getirmektedir.

Diğer taraftan, ülkemizde zorunlu standart uygulamaları ile ithalatın artması/azalması arasında doğrusal bir ilişki bulunmamakta, bu nedenle zorunlu standart uygulamasına son verilen ürünlerin ithalatında hızlı bir artış sonucu dış ticaret açığında olumsuz bir gelişme beklenmemektedir. Zorunlu standart uygulamasından çıkarılan ürünlerin çoğunun ara ve hammadde olması ve bu ürünlerin Dahilde İşleme Rejimi, Yatırım Teşvik Belgesi, AQAP Belgesi, GMP Belgesi, İmalat Yeterlilik Belgesi ve Tip Onayı Belgesi gibi muafiyetler kapsamında herhangi bir standart denetimine tabi olmaksızın ithal edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Nitekim, geçici olarak açıklanan ve aşağıda yer alan dış ticaret istatistiklerine göre, halen TSE denetimine tabi ürünlerin 2006 Ocak-Mart dönemi ithalatı geçen yılın aynı dönemine göre %42,62 artarken, denetim listesi dışında bırakılan ürünlerin ithalatı anılan dönemde sadece %4,42 artmıştır. Denetimden çıkarılan ürünlerin ithalat artışlarının, söz konusu ürünlerin TSE denetimine tabi olduğu 2004 ve 2005 yıllarında sırasıyla %36,72 ve %58,25 olduğu dikkate alındığında, bu gelişmelerin yukarıda belirtilen hususları desteklediği görülmektedir.

Ocak – Mart Dönemi, Milyon ABD Doları

	TSE Denetiminden Çıkarılan Ürünler				TSE Denetimine Tabi Ürünler			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Toplam İthalat	581.394	794.909	1.257.957	1.313.528	813.182	992.480	1.444.042	2.059.561
Yüzde Artış	N.A.	36,72	58,25	4,42	N.A.	22,05	45,50	42,62

EK-1

TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ DIŞ TİCARETİ VE GENEL DIŞ TİCARETİMİZ (1985-1995)

YIL	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Ülke Sayısı	10	12	12	12	12	12	12	12	12	12	15
İHRACAT (1000\$)	3.113.708	3.263.148	4.867.730	5.098.362	5.407.805	6.892.874	7.042.007	7.802.136	7.288.752	8.268.546	11.078.236
İTHALAT (1000\$)	3.821.730	4.564.956	5.665.873	5.895.124	6.055.279	9.328.313	9.221.623	10.048.751	12.949.505	10.278.786	16.860.586
HACİM (1000\$)	6.935.438	7.828.104	10.533.603	10.993.476	11.463.084	16.221.188	16.263.629	17.650.887	20.238.258	18.547.332	27.938.822
DENGE (1000\$)	-708.022	-1.301.808	-798.143	-796.772	-647.473	-2.435.439	-2.179.616	-2.446.616	-5.660.753	-2.010.240	-5.782.349
Karş. Oranı	81,5%	71,5%	85,9%	86,5%	89,3%	73,9%	76,4%	75,7%	56,3%	80,4%	65,7%
İHRACAT (1000\$)	7.958.010	7.456.726	10.190.049	11.662.024	11.624.692	12.956.288	13.593.462	14.714.629	15.345.067	18.105.872	21.637.041
İTHALAT (1000\$)	11.343.376	11.104.771	14.157.807	14.335.398	15.792.143	22.302.126	21.047.014	22.871.055	29.428.370	23.270.019	35.709.011
HACİM (1000\$)	19.301.386	18.561.497	24.347.856	25.997.422	27.416.835	35.261.413	34.640.476	37.585.684	44.773.436	41.375.891	57.346.052
DENGE (1000\$)	-3.385.367	-3.648.046	-3.967.757	-2.673.374	-4.167.451	-9.342.838	-7.453.552	-8.156.426	-14.083.303	-5.164.147	-14.071.970
Karş. Oranı	70,2%	67,1%	72,0%	81,4%	73,6%	58,1%	64,6%	64,3%	52,1%	77,8%	60,6%

Genel											
İhracatımızda											
AB'nin Payı	39,1%	43,8%	47,8%	43,7%	46,5%	53,2%	51,8%	51,7%	47,5%	45,7%	51,2%
Genel İthalatımızda											
AB'nin Payı	33,7%	41,1%	40,0%	41,1%	38,3%	41,8%	43,8%	43,9%	44,0%	44,2%	47,2%
Diş İhracatımızda											
AB'nin Payı	35,9%	42,2%	43,3%	42,3%	41,8%	46,0%	46,9%	47,0%	45,2%	44,8%	48,7%

7/13987

EK-2

TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ DİŞ TİCARETİ VE GENEL DİŞ TİCARETİMİZ (1985-1995 YILLARI VE 2006 OCAK-MART DÖNEMİ)

YIL	1986	1987	1988	1989	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005/3	2006/3
Ülke Sayısı	15	15	15	15	15	15	15	15	15	25	25	25	25
İHRACAT (1000\$)	11.548.631	12.247.789	13.498.027	14.348.348	14.509.743	16.118.232	18.458.533	24.484.137	34.451.047	38.387.810	9.546.575	9.732.516	9.732.516
İTHALAT (1000\$)	23.138.061	24.869.691	24.074.703	21.400.777	26.610.307	18.280.410	23.321.035	31.695.936	45.443.720	49.151.932	10.742.712	11.846.905	11.846.905
HACİM (1000\$)	34.686.692	37.117.479	37.572.730	35.749.125	41.120.050	34.398.642	41.779.569	56.180.073	79.894.767	87.539.742	20.289.287	21.579.421	21.579.421
DENGE (1000\$)	-11.589.430	-12.621.902	-10.576.676	-7.052.429	-12.100.564	-2.162.178	-4.862.502	-7.211.799	-10.992.672	-10.764.122	-1.196.137	-2.114.389	-2.114.389
Karş. Oranı	49,9%	49,2%	56,1%	67,0%	54,5%	88,2%	79,1%	77,2%	75,8%	78,1%	88,9%	82,2%	82,2%
İHRACAT (1000\$)	23.224.465	26.261.072	26.973.952	26.587.225	27.774.906	31.334.216	36.059.089	47.252.836	63.167.153	73.414.257	17.240.800	17.984.899	17.984.899
İTHALAT (1000\$)	43.626.642	48.558.721	45.921.392	40.671.272	54.502.821	41.399.083	51.553.797	69.339.692	97.539.766	116.553.384	25.732.142	29.122.677	29.122.677
HACİM (1000\$)	66.851.107	74.819.792	72.895.344	67.258.497	82.277.727	72.733.299	87.612.886	116.592.528	160.706.919	189.967.641	42.972.942	47.107.576	47.107.576
DENGE (1000\$)	-20.402.178	-22.297.649	-18.947.440	-14.084.047	-26.727.914	-10.064.867	-15.494.708	-22.086.856	-34.372.613	-43.139.127	-8.491.342	-11.137.778	-11.137.778
Karş. Oranı	53,2%	54,1%	58,7%	65,4%	51,0%	75,7%	69,9%	68,1%	64,8%	63,0%	67,0%	61,8%	61,8%

Genel													
İhracatımızda													
AB'nin Payı	49,7%	46,6%	50,0%	54,0%	52,2%	51,4%	51,2%	51,8%	54,5%	52,3%	55,4%	54,1%	54,1%
Genel İthalatımızda													
AB'nin Payı	53,0%	51,2%	52,4%	52,6%	48,8%	44,2%	45,2%	45,7%	46,6%	42,2%	41,7%	40,7%	40,7%
Dış Ticaretimizde													
AB'nin Payı	51,9%	49,6%	51,5%	53,2%	50,0%	47,3%	47,7%	48,2%	49,7%	46,1%	47,2%	45,8%	45,8%